

Stefan T. Kwiatkowski Stan niepewności w przededniu podjęcia pracy. Czy osobowość wpływa na poziom poczucia własnej skuteczności kandydatów na nauczycieli wczesnej edukacji?

Bandura A. 1994. Self-efficacy, [w:] Encyclopedia of human behaviour, t. 4, red. V.S. Ramachandran, Academic Press, New York, s. 71-81.

Bandura A. 2007. Teoria społecznego uczenia się, tłum. J. Kowalczevska, J. Radzicki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Bańka A. 2016. Poczucie samoskuteczności. Konstrukcja i struktura czynnikowa Skali Poczucia Samoskuteczności w Karierze Międzynarodowej, Stowarzyszenie Psychologia i Architektura - Narodowe Forum Doradztwa Kariery, Poznań-Warszawa.

Beck U. 2004. Społeczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności, tłum. S. Cieśla, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.

Chomczyńska-Rubacha M., Rubacha K. 2013. Test Poczucia Skuteczności. Podręcznik Pracowni Narzędzi Badawczych Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Warszawa-Toruń. <https://doi.org/10.12775/PBE.2013.007>

Costa P.T., McCrae R.R. 1992. Four ways five factors are basic, "Personality and Individual Differences" 1992, vol. 13, nr 6, s. 653-665. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90236-l](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-l)

Dawis R.V., Lofquist L.H. 1984. A psychological theory of work adjustment, University of Minnesota Press, Minneapolis.

Ferguson G.A., Takane Y. 2003. Analiza statystyczna w psychologii i pedagogice, tłum. M. Zagrodzki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Korczyński S. 2015. Stres w środowisku edukacyjnym młodzieży, Difin, Warszawa.

Kwiatkowska H. 2008. Pedeutologia, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.

Kwiatkowski M. 2020. Lokalne i globalne skutki pandemii koronawirusa COVID-19 - perspektywy polskiego rynku pracy w chaotycznie zmieniającej się rzeczywistości, [w:] Jednostka - edukacja - organizacja wobec przemian rynku pracy, red. S.M. Kwiatkowski, M. Piorunek, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa, s. 311-328.

Kwiatkowski S.M. 2019. Prognozy globalnego rozwoju społeczno-gospodarczego i ich edukacyjne implikacje, [w:] Dobra edukacji i ich pedagogiczna eksploracja, red. K. Wrońska, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 191-202.

Kwiatkowski S.T. 2013. Stopień dopasowania zawodowego studentów pedagogiki w kontekście psychopedagogicznego paradygmatu przystosowania człowieka do pracy, "Ruch Pedagogiczny" 2013, nr 4, s. 101-118.

Kwiatkowski S.T. 2018a. Radzenie sobie ze stresem w zawodzie nauczyciela - raport z badań, "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio J - Paedagogia-Psychologia", vol. 31, nr 3, s. 133-162. <https://doi.org/10.17951/j.2018.31.3.133-162>

Kwiatkowski S.T. 2018b. Uwarunkowania skuteczności zawodowej kandydatów na nauczycieli wczesnej edukacji. Studium teoretyczno-empiryczne, Wydawnictwo Naukowe ChAT, Warszawa.

Kwiatkowski S.T. 2019. Właściwa rekrutacja do zawodu nauczyciela jako przejaw odpowiedzialności za losy przyszłych pokoleń, [w:] *Odwaga odpowiedzialności. Demokratyczne przemiany życia społecznego w refleksji pedagogicznej*, red. R. Nowakowska-Siuta, T.J. Zieliński, Wydawnictwo Naukowe ChAT, Warszawa, s. 169-201.

Mayer J.D. 2015. *Inteligencja osobowościowa*, tłum. J. Murczyńska, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa.

Pyżalski J. 2010. Stresory w środowisku pracy nauczyciela, [w:] *Psychospołeczne warunki pracy polskich nauczycieli. Pomiędzy wypaleniem zawodowym a zaangażowaniem*, red. J. Pyżalski, D. Merecz, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków, s. 53-74.

Siuta J. 2006. *Inwentarz Osobowości Paula T. Costy Jr i Roberta R. McCrae. Adaptacja polska*, Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Warszawa.

Strelau J., Zawadzki B. 2018. *Psychologia różnic indywidualnych*, [w:] *Psychologia akademicka. Podręcznik*, t. 1, red. J. Strelau, D. Doliński, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk, s. 765-846.

Szempruch J. 2013. *Pedeutologia. Studium teoretyczno-pragmatyczne*, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków.

Joanna Ludwika Pękala, Inga Mączka *Poczucie skuteczności zawodowej nauczyciela w opiniach studentów*

Bandura A. 1982. Self-efficacy mechanism in human agency, "American Psychologist", nr 37 (2), s. 122-147. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.37.2.122>

Gawrecki L. 2016. Jak kształcić nauczyciela kreatywnej szkoły? - konteksty diagnostyczne i rekomendacje, [w:] *Współczesna edukacja. Wielopłaszczyznowość zadań*, red. J. Skibska, J. Wojciechowska, Wydawnictwo Libron, Kraków, s. 37-48.

Kuyini A.B., Desai I., Sharma U. 2018. Teachers' self-efficacy beliefs, attitudes and concerns about implementing inclusive education in Ghana, "Journal of Inclusive Education", nr 24 (1), s. 1-18. <https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1544298>

Lopez S.J., Snyder C.R. 2009. *Oxford handbook of positive psychology* (wyd. 2), Oxford University Press, New York. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195187243.013.0001>

Lorek K. 2011. *Nauczyciel (zdolny) w przestrzeni współczesnej edukacji*, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny, Poznań.

Malinowski J.A. 2004. Zaburzenia relacji uczeń-nauczyciel zagrożeniem dla podmiotowości szkolnego procesu edukacyjnego, [w:] *Edukacja jutra*, red. K. Denek, T. Koszycz, M. Lewandowski, Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, s. 347-352.

Pękala J.L. 2017. *Etos nauczycieli - mit czy rzeczywistość?*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323528920>

Pianta R.C., LaParo K.M., Hamre B.K. 2008. *Classroom Assessment Scoring System (CLASS) Pre-K Version*, Brookes Publishing, Baltimore.

Sęk H., red. 2011. Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Smak M., Walczak D. 2015, Prestiż zawodu nauczyciela w percepcji nauczycieli i byłych nauczycieli, "The Central European Journal of Social Sciences and Humanities", nr 133 (2), s. 24-43.

Tschannen-Moran M., Woolfolk Hoy A., Hoy W.K. 1998. Teacher efficacy: Its meaning and measure, "Review of Educational Research", vol. 68 (2), s. 202-248.

<https://doi.org/10.3102/00346543068002202>

van den Berg R. 2002. Teachers' meanings regarding educational practice, "Review of Educational Research", nr 72 (4), s. 577-625. <https://doi.org/10.3102/00346543072004577>

Wolters C.A., Daughtery S.G. 2007. Goal structures and teachers' sense of efficacy: Their relation and association to teaching experience and academic level, "Journal of Educational Psychology", nr 99 (1), s. 181-193. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.99.1.181>

Hanna Kędzierska, Zofia Kędzierska Buforowanie prowizorycznych „Ja” – (nie)instytucjonalne zmiany w przebiegu karier zawodowych nauczycieli

Bandura A. 2007. Teoria społecznego uczenia się, tłum. J. Kowalczevska, J. Radzicki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Barbour R. 2011. Badania fokusowe, tłum. B. Komorowska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Bridges W. 2008. Zarządzanie zmianami. Jak maksymalnie skorzystać na procesach przejściowych, tłum. R. Kotlicki, Wydawnictwo Naukowe UJ, Kraków.

Domecka M., Mrozowicki A. 2008. Robotnicy i ludzie biznesu. Wzory karier zawodowych a zmiana społeczna w Polsce, "Przegląd Socjologii Jakościowej", nr 4 (1), s. 136-155.

Drabik-Podgórna V. 2010. Tranzycja jako nowa kategoria biograficzna we współczesnym poradnictwie zawodowym, "Edukacja Dorosłych", nr 1 (62), s. 91-104.

Ecclestone K. 2009. Lost and found in transition: the implications of 'identity', 'agency' and 'structure' for educational goals and practices, [w:] Researching transitions in lifelong learning, red. J. Field, J. Gallacher, R. Ingram, Routledge, London, s. 9-27.

Flick U. 2010. Projektowanie badania jakościowego, tłum. P. Tomanek, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Fogel A. 2006. Dynamic systems research on interindividual communication: The transformation of meaning-making, "Journal of Developmental Processes", vol. 1, s. 7-31.

Hempolińska-Nowik E. 2014. Integracja struktury ja a psychologiczne przystosowanie, Wydawnictwo Naukowe USz, Szczecin.

Ibarra H. 1999. Provisional selves: Experimenting with image and identity in professional adaptation, "Administrative Science Quarterly", nr 4 (44), s. 764-791. <https://doi.org/10.2307/2667055>

Ibarra H. 2015. Identity transitions: Possible selves, liminality and the dynamics of career change, https://flora.insead.edu/fichiersti_wp/inseadwp2005/2005-51.pdf dostęp: 20.08.2019.

Kędzierska H. 2015. Novice teachers: the process of "anchoring" in the teaching profession, "Forum Oświatowe", 27 (2), s. 59-73.

Kędzierska H. 2016. Noty terenowe - status, przetwarzanie i potencjał badawczy, "Rocznik Andragogiczny", s. 335-346. <https://doi.org/10.12775/RA.2016.017>

Kędzierska H. 2019. Nauczyciele gimnazjum - w poszukiwaniu nowej, profesjonalnej tożsamości, "Przegląd Pedagogiczny", nr 2, s. 66-78.

Kędzierska H. 2020. A processual approach to the study of transitions of middle school (gymnasium) teachers, "Kultura i Edukacja", nr 2 (128), s. 139-155. <https://doi.org/10.15804/kie.2020.02.08>

Lam M. S., Pollard A. 2006. Conceptual framework for understanding children as agents in the transition from home to kindergarten, "Early Years: Journal of International Research and Development", nr 2 (26), s. 123-141. <https://doi.org/10.1080/09575140600759906>

Markus H., Nurius P. 1986. Possible selves, "American Psychologist", nr 41, s. 954-969. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.41.9.954>

Minta J. 2016. Tranzycje w konstruowaniu karier przez młodych dorosłych. Przesłania dla poradnictwa, Wydawnictwo Naukowe DSW, Wrocław.

Pettigrew A.M. 1997. What is a processual analysis?, "Scandinavian Journal of Management", nr 13 (4), s. 337-348. [https://doi.org/10.1016/S0956-5221\(97\)00020-1](https://doi.org/10.1016/S0956-5221(97)00020-1)

Piróg D. 2018. Kariera zawodowa nauczycieli w warunkach przemian w systemie edukacji: zarys stanu badań, "Przedsiębiorczość - Edukacja", nr 14, s. 495-521. <https://doi.org/10.24917/20833296.14.34>

Rapley T. 2010. Analiza konwersacji, dyskursu i dokumentów, tłum. A. Gąsior-Niemiec, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Rzechowska E. 2011. Podejście procesualne: warianty badań nad procesami w mikro- i makroskali, "Roczniki Psychologiczne", t. 14, nr 1, s. 127-157.

Schlossberg N.A. 1981. A model for analyzing human adaptation to transition, "Counselling Psychologist", nr 9 (2), s. 2-18. <https://doi.org/10.1177/001100008100900202>

Wawrzyniak-Beszterda R. 2019. Kapitał społeczny szkoły. Z doświadczeń biograficznych nauczycieli. Studium przypadków, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.

Zittoun T. 2008. Learning through transitions: The role of institutions, "European Journal of Psychology of Education", nr 23, s. 165-181. <https://doi.org/10.1007/BF03172743>

Zittoun T. 2009. Dynamics of life-course transitions: A methodological reflection, [w:] Dynamic process methodology in the social and developmental sciences, red. J. Valsiner, P.C.M. Molenaar, M.C.D.P. Lyra, N. Chaudhary, Springer, Dordrecht, s. 405-430. https://doi.org/10.1007/978-0-387-95922-1_18

Maria Groenwald Czas w pracy nauczyciela. O problematyczności zarządzania nim

Dahlberg G., Moss P., Pence A. 2013. Poza dyskursem jakości w instytucjach wczesnej edukacji i opieki, tłum. K. Gawlicz, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław.

Dylak S. i in. 2013. Strategia kształcenia wyprzedzającego, Wydawnictwo Ogólnopolska Fundacja Edukacji Komputerowej, Poznań.

Elias N. 2016. Esej o czasie, tłum. A. Łobożewicz, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323524281>

Filipiak E. 2011. Z Wygotskim i Brunerem w tle: słownik pojęć kluczowych, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

Groenwald M. 2019. Perspektywy czasu w edukacji geograficznej. Wybrane aspekty, [w:] Miejsce i przestrzeń. Edukacja geograficzna w ujęciu humanistycznym, red. J. Angiel, D. Szkuřat, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań-Warszawa.

Groenwald M. 2020a, The world after the pandemic will be different. Will education change?, "European Journal of Transformation Studies", vol. 8, nr 1, s. 82-102.

Groenwald M. 2020b. Czas w uczeniu się. Analiza krytyczna perspektywy obiektywistycznej, "Problemy Wczesnej Edukacji", vol. 48, nr 1, <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/pwe/issue/view/338/PWE%2048%20caly> dostęp: 25.07.2020. <https://doi.org/10.26881/pwe.2020.48.01>

Habermas J. 1999. Teoria działania komunikacyjnego, t. 1, Racjonalność działania a racjonalność społeczna, tłum. A.M. Kaniowski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Heidegger M. 2005. Bycie i czas, tłum. B. Baran, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Kędzierska H. 2012. Kariery zawodowe nauczycieli: konteksty - wzory - pola dyskursu, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.

Klus-Stańska D. 2018. Paradygmaty dydaktyki. Myśleć teorią o praktyce, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Koczanowicz L. 2009. Polityka czasu. Dynamika tożsamości w postkomunistycznej Polsce, tłum. K. Liszka, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław.

Kořakowski L. 2014. O totalnej kontroli i jej wewnętrznych sprzecznościach, [w:] Niepewność epoki demokracji, red. L. Kořakowski, Wydawnictwo Znak, Kraków, s. 45-69.

Korzeniecka-Bondar A. 2018. Codzienny czas w szkole. Fenomenograficzne studium doświadczeń nauczycieli, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.

Leszniewski T. 2010. Doświadczenie czasu w procesie konstruowania jednostki, [w:] Procesy tożsamościowe. Symboliczno-interakcyjny wymiar konstruowania ładu i nieładu społecznego, red. K. Konecki, A. Kasperczyk, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 67-86.

Mendel M. 2006. Pedagogika miejsca i animacja na miejsce wrażliwa, [w:] Pedagogika miejsca, red. M. Mendel, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław, s. 21-37.

Męćkowska-Christiansen A. 2015. Nauczyciel we współczesnej rzeczywistości edukacyjnej: menadżer, urzędnik czy obywatel?, "Forum Oświatowe", nr 27(2), <http://forumoswiatowe.pl/index.php/czasopismo/article/view/305> dostęp: 29.06.2020.

Moczydłowska A. 2017. Nauczyciele prace przerzucają na nich, rodzice mówią dość, <https://kobieta.wp.pl/nauczyciele-prace-przerzucaja-na-nich-rodzice-mowia-dosc-6173837628368513a>, dostęp: 13.07.2020.

- Nowak J. 2016. Szkoła jako projekt obywatelsko-edukacyjny, "Przegląd Pedagogiczny", nr 2, s. 162-172.
- Pękala J. 2015. Etos współczesnego nauczyciela w opinii nauczycieli i rodziców, "Forum Pedagogiczne", nr 1, s. 99-118. <https://doi.org/10.21697/fp.2015.1.08>
- Safranski R. 2017. Czas. Co czyni z nami i co my czynimy z niego, tłum. B. Baran, Spółdzielnia Wydawnicza "Czytelnik", Warszawa.
- Sergot S. 2020. Analiza doświadczeń pedagogicznych. Praca niepublikowana. Gdańsk, UG.
- Starego K. 2016. Odmowa terażniejszości, czyli o odobywatelnianiu dzieci i udzielnianiu obywateli, "Teraźniejszość - Człowiek - Edukacja", nr 3 (75), s. 41-65.
- Szadura J. 2017. Czas jako kategoria językowo-kulturowa w polszczyźnie, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Szulakiewicz M. 2011. Czas i to co ludzkie. Szkice z chronozofii i kultury, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Śliwowski B. 2015. Edukacja (w) polityce - polityka (w) edukacji. Inspiracje do badań polityki oświatowej, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.
- Tarkowska E. 1992. Czas w życiu Polaków, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa.
- Tarkowska E. 1996. O czasie, politykach i czasie polityków, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa.
- Urry J. 2009. Socjologia mobilności, tłum. J. Stawiński, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Ziomek W. 2020. E-armagedon w szkołach. "To był skok na głęboką wodę", <https://www.money.pl/gospodarka/e-rmageddon-w-szkołach-to-był-skok-na-gleboka-wode--6495837801961601a.html> dostęp: 20.07.2020.

Katarzyna Białożył-Wielonek   Obszary niepewności w pracy nauczyciela z perspektywy emerytowanych nauczycielek

- Cudowska A. 2017. Rola nauczyciela w zmianie oświatowej, [w:] Edukacja i praca nauczyciela: ciągłość - zmiana - konteksty, red. J. Madalińska-Michalak, N.G. Pikuła, K. Białożył, Wydawnictwo "scriptum", Kraków, s. 75-90.
- Dróżka W.M. 2017. Współzależność jako kategoria funkcjonowania zawodowego nauczyciela (wprowadzenie do dyskusji), [w:] Edukacja i praca nauczyciela: ciągłość - zmiana - konteksty, red. J. Madalińska-Michalak, N.G. Pikuła, K. Białożył, Wydawnictwo "scriptum", Kraków, s. 13-28.
- Dróżka W.M. 2018. Starsze pokolenie nauczycieli o sobie i swojej pracy. Przyczynek do dyskusji, [w:] Edukacyjne konteksty współczesności z myślą o przyszłości, red. J. Madalińska-Michalak, N.G. Pikuła, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków, s. 603-615.
- Gierczak S.K. 2017. Nowe media jako "lekarstwo" na opór uczniów wobec lektur szkolnych, "Folia Bibliologica", vol. 59, s. 120-134. <https://doi.org/10.17951/fb.2017.59.119>

- Jelonek M., Kocór M., Worek B. 2017. Kandydaci do zawodu nauczyciela - kompetencje i zaangażowanie w ich rozwój, [w:] O nową jakość edukacji nauczycieli, red. J. Madalińska-Michalak, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 177-203.
<https://doi.org/10.31338/uw.9788323529897.pp.177-203>
- Jówko E. 2013. Klimat społeczny w szkole inkluzyjnej, "Student Niepełnosprawny" 2013, nr 13 (6), s. 43-59.
- Juszczak S. 2013. Nauczyciel we współczesnej kulturze medialnej, "Chowanna", nr 2, s. 17-28.
- Kędzierska B., Potyrała K. 2015. Kształcenie i doskonalenie nauczycieli w globalizującym się społeczeństwie, "Rocznik Lubuski", t. 41, cz. 2, s. 117-130.
- Leśniewska G. 2016. Gotowość do zmiany nauczycieli szansą edukacji XXI wieku, "Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania", t. 46 (1), s. 39-49.
<https://doi.org/10.18276/sip.2016.46/1-03>
- Łukasik J.M. 2016. Critical incidents in teacher education, "Society, Integration, Education: Proceedings of the International Scientific Conference", vol. 2, s. 154-162.
<https://doi.org/10.17770/sie2016vol2.1376>
- Łukasik J.M. 2017. Zaniedbane obszary w procesie kształcenia do zawodu nauczyciela, "Labor et Educatio", nr 5, s. 155-165. <https://doi.org/10.4467/25439561LE.17.009.7984>
- Madalińska-Michalak J. 2017. Filary pracy a kompetencje nauczyciela, [w:] Edukacja i praca nauczyciela: ciągłość - zmiana - konteksty, red. J. Madalińska-Michalak, N.G. Pikuła, K. Białożył, Wydawnictwo "scriptum", Kraków, s. 29-56.
- Penszko P., Zielonka P., Trzciniński R., Cyndecka M. 2014. Średnioterminowe efekty programu "Cyfrowa szkoła". Raport z badania, <https://www.scdn.pl/images/stories/RAPORTY2015/18.pdf> dostęp: 24.08.2020.
- Szempruch J. 2012. Nauczyciel w warunkach zmiany społecznej i edukacyjnej, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.
- Szempruch J. 2017. Wyzwania i perspektywy w pracy nauczyciela wobec przemian współczesnego świata, [w:] Edukacja i praca nauczyciela: ciągłość - zmiana - konteksty, red. J. Madalińska-Michalak, N.G. Pikuła, K. Białożył, Wydawnictwo "scriptum", Kraków, s. 91-104.
- Sztompka P. 2005. Socjologia zmian społecznych, Wydawnictwo Znak, Kraków.
- Żegnałek K., Gutkowska-Wyrzykowska E. 2016. Nauczyciel - misja czy zawód?, "Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika", nr 13, s. 173-184.

Wanda Maria Dróżka   **Refleksyjność nauczyciela wobec wyzwań epoki niepewności**

Bauman Z. 2006. Płynna nowoczesność, Wydawnictwo Literackie, Kraków.

Bourdieu P. 2001. Zaproszenie do socjologii refleksyjnej, tłum. A. Sawisz, Oficyna Naukowa, Warszawa.

- Brzeziński J., Witkowski L. 1994. Edukacja wobec zmiany społecznej, Wydawnictwo Edytor, Poznań–Toruń.
- Crozier M. 1996. Kryzys inteligencji. Szkic o niezdolności elit do zmian, tłum. M. Egeman, Poltext, Warszawa.
- Czerepaniak-Walczak M. 1997. Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela, Wydawnictwo Edytor, Toruń.
- Day C. 2004. Rozwój zawodowy nauczyciela. Uczenie się przez całe życie, tłum. J. Michalak, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Delors J. 1998. Edukacja. Jest w niej ukryty skarb, tłum. W. Rabczuk, Stowarzyszenie Oświatowców Polskich, Warszawa.
- Dróżka W. 2006. Kategorie analityczne w badaniach pedeutologicznych w świetle założeń refleksyjnych nurtów poznawczych w naukach społecznych, „Chowanna”, t. 1 (26), s. 26–48.
- Dróżka W. 2008. Generacja wielkiej zmiany. Studium autobiografii średniego pokolenia nauczycieli polskich 2004, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce.
- Dróżka W. 2017a. Metodologia refleksyjna w naukach społecznych, czyli jak prowadzić rozumiejący dialog z ludzkim doświadczeniem, [w:] Pedagogika jako humanistyczno-społeczna nauka stosowana: konsekwencje metodologiczne, red. D. Kubinowski, M. Chutoriański, Impuls, Kraków, s. 95–115.
- Dróżka W. 2017b. Wartości oraz cele życiowe i zawodowe nauczycieli. Pokolenia z lat 1989/1999; 2014/2015, Wydawnictwo Naukowe UJK, Kielce.
- Dróżka W. 2018. Nauczycielskie przesłanie – w trosce o przyszłość. Pamiętniki starszego pokolenia nauczycieli 2016, Wydawnictwo Naukowe UJK, Kielce.
- Dróżka W. 2019a. Ewolucja etosu i roli społecznej nauczyciela. (Na kanwie pamiętników i autobiografii nauczycieli z lat 1992–1993; 2002–2004; 2014–2016), Wydawnictwo Naukowe UJK, Kielce.
- Dróżka W. 2019b. Wychowanie do człowieczeństwa – jako przesłanie starszego pokolenia nauczycieli – w świetle ich pamiętników 2016, „Rocznik Pedagogiczny”, t. 42, s. 13–35.
<https://doi.org/10.17951/lrp.2016.35.3.51>
- Ekiert-Oldroyd D. red. 2006. Współczesny nauczyciel w koncepcjach pedeutologicznych i praktyce edukacyjnej, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, s. 135–151.
- Frysztański K. 2000. Problemy społeczne, [w:] Encyklopedia socjologii, t. 3, red. H. Kubiak, G. Lissowski, W. Morawski, J. Szacki, Oficyna Naukowa, Warszawa.
- Furedi F. 2008. Gdzie się podzieli wszyscy intelektualni, tłum. K. Makaruk, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Giddens A. 2001a. Nowoczesność i tożsamość. „Ja” i społeczeństwo w epoce późnej nowoczesności, tłum. A. Szulżycka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Giddens A. 2001b. Nowe zasady metody socjologicznej. Pozytywna krytyka socjologii interpretatywnych, tłum. G. Woroniecka, Nomos, Kraków.

- Gołębniak D. 1998. Zmiany edukacji nauczycieli. Wiedza. Biegłość. Refleksyjność, Wydawnictwo Edytor, Poznań–Toruń.
- Gołębniak D. 2003. Między tradycjonalizmem i rekonstrukcją a rekonceptualizacją, [w:] Społeczno-kulturowe konteksty edukacji nauczycieli i pedagogów, red. H. Kwiatkowska, T. Lewowicki, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, Warszawa.
- Grotowska S. 2003. Tożsamość jednostki w perspektywie planów życiowych i wydarzeń, [w:] Biografia a tożsamość, red. I. Szlachcicowa, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Hammersley M., Atkinson P. 2000. Metody badań terenowych, tłum. S. Dymczyk, Zys i S-ka, Poznań.
- Henson K.T. 1996. Teachers as researches, [w:] Handbook of research on teacher education, red. J. Sikula, T.J. Buttery, E. Guyton, New York.
- Klus-Stańska D. 2003. Nauczyciel wobec utraty jednoznaczności kultury. Podjęcie wyzwania czy ucieczka, [w:] Społeczno-kulturowe konteksty edukacji nauczycieli i pedagogów, red. H. Kwiatkowska, T. Lewowicki, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, Warszawa.
- Krüger H.H. 2004. Wprowadzenie w teorie i metody badawcze nauk o wychowaniu, tłum. D. Sztobryn, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Krzychała S. 2004. Społeczne przestrzenie doświadczenia. Metoda interpretacji dokumentarnej, DSW, Wrocław.
- Kwiatkowska H. 2005. Tożsamość nauczycieli. Między anomią a autonomią, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Kwieciński Z. 1996. Nowe konteksty strategii edukacyjnej, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- Kwieciński Z. 2000. Od wychowania w posłuszeństwie do wychowania w odpowiedzialności. Refleksje pedagogiczne, [w:] Pedagogika w pokoju nauczycielskim, red. K. Kruszewski, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Melosik Z. 2003. Teoria w sytuacji „wielości rzeczywistości”, [w:] Młodzież, edukacja i społeczeństwo; szkice z teorii i praktyki, red. M. Cyłkowska-Nowak, Wolumin, Poznań.
- Mizerek H. 1999. Dyskursy współczesnej edukacji nauczycielskiej, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn.
- Naisbitt J. 1997. Megatrendy. Dziesięć nowych kierunków zmieniających nasze życie, tłum. P. Kwiatkowski, Zys i S-ka, Poznań.
- Nussbaum M.C. 2008. W trosce o człowieczeństwo. Klasyczna obrona reformy kształcenia ogólnego, tłum. A. Męczkowska, wstęp J. Szacki, Wydawnictwo Naukowe DSW, Wrocław.
- Pietrański Z. 1997. Studenci o własnym rozwoju: praca zbiorowa studentów I roku SWPS, Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Warszawa.
- Postman N. 1995. Technopol. Triumf techniki nad kulturą, tłum. A. Tanalska-Dulęba, Muza, Warszawa.
- Potulicka E., Rutkowiak J. 2010. Neoliberalne uwikłania edukacji, Impuls, Kraków.
- Przeławska A., Wiłkomirska A. 2010. Między nieuchronnością a możliwością. Wychowanie w warunkach zmiany, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

Senge P.M. 1998. Piąta dyscyplina. Teoria i praktyka organizacji uczących się, tłum. H. Korolewska-Mróż, Oficyna Ekonomiczna, Warszawa.

Sztompka P. 2002. Socjologia. Analiza społeczeństwa, Znak, Kraków.

Anna L. Grygoruk Nauczyciel wobec cyfrowej transformacji rzeczywistości

Bard A., Soderquist J. 2006. Netokracja. Nowa elita władzy i życie po kapitalizmie, tłum. P. Cypryański, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.

Bauman Z. 2011. 44 listy ze świata płynnej nowoczesności, Wydawnictwo Literackie, Kraków.

Bendyk E. 2009, Sieciaki, <http://www.polityka.pl/nauka/278207,1,sieciaki.read>, dostęp: 02.05.2020.

Bińczyk E. 2012. Technonauka w społeczeństwie ryzyka. Filozofia wobec niepożądanych następstw praktycznego sukcesu nauki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń.

Carr N. 2015. Płytki umysł. Jak Internet wpływa na nasz umysł, tłum. K. Rojek, Helion, Gliwice.

Clark A. 2004. Natural-born cyborgs: Minds, technologies, and the future of human intelligence, Oxford University Press, New York.

Drążek Z., Komorowski T. 2006. Problemy tworzenia materiałów dydaktycznych w technologii e-learningu, [w:] E-learning w kształceniu akademickim, red. M. Dąbrowski, A. Zajac, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa, s. 64–72.

Drucker P. F. 1999. Społeczeństwo prokapitalistyczne, tłum. G. Kranas, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Gawrysiak P. 2008. Cyfrowa rewolucja. Rozwój cywilizacji informacyjnej, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Hojnacki L. 2006. Pokolenie m-learningu – nowe wyzwanie dla szkoły, „E-mentor”, nr 1 (13), s. 23–27, <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/13/id/239> dostęp: 15.04.2020.

Jabłońska M.R. 2018. Człowiek w cyberprzestrzeni. Wprowadzenie do psychologii Internetu, Wydawnictwo UŁ, Łódź.

Jenkins H. 2007. Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów, tłum. M. Bernatowicz, M. Filiciak, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.

Kaczmarzyk M. 2018. Szkoła neuronów. O nastolatkach, kompromisach i wychowaniu, Wydawnictwo Dobra Literatura, Warszawa.

Kaczmarzyk M. 2020. Neurobiologiczny kontekst edukacji zdalnej, [w:] Edukacja w czasach pandemii COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele, red. J. Pyżalski, EduAkcja, Warszawa, s. 20–24.

Kaliszewska-Czeremska K., Matejczuk J. 2013. E-learning jako nowe środowisko edukacji: spotkanie ucznia i nauczyciela, „Studia Edukacyjne”, nr 27, s. 219–235.

Knosala B. 2015. Fablab jako realizacja humanizmu technologicznego, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej”, Seria: Organizacja i Zarządzanie, z. 85, s. 179–193.

Mamali C. 2016, Homo sapiens, homo faber, homo dictyous. Creatively united by computing science, „Public Philosophy & Democratic Education”, nr 5, s. 133–155.

<https://doi.org/10.14746/fped.2016.5.2.27>

McClelland D.C. 1966. The use of measures in human motivation in the study of society, [w:] Motives in fantasy, action, and society, red. J. W. Atkinson, Van Nostrand, New York, s. 13–39.

McLuhan M. 2004. Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka, tłum. N. Szczucka, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa.

Morbitzer J. 2010. Szkoła w pułapce Internetu, „Edukacja i Dialog”, nr 9, s. 18–27.

Morbitzer J. 2012. O istocie medialności młodego pokolenia, „Neodidagmata”, nr 33/34, s. 131–153.

Osiński Z. 2011. Bariery wykorzystania Internetu w polskiej edukacji, [w:] Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne, red. Z. Zieliński, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlowej w Kielcach, Kielce, s. 87–98.

Platon 2002. Fajdros, tłum. W. Witwicki, Wydawnictwo Antyk, Kęty.

Plebańska M. red. 2017. Polska szkoła w dobie cyfryzacji. Diagnoza 2017, PCG Edukacja, Warszawa.

Polak M. 2014. Model SAMR, czyli o technologii w nauczaniu, <https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/badania/2736-model-samr-czyli-o-technologii-w-nauczaniu> dostęp: 01.05.2020.

Poleszak D. 2013. Cyfrowi tubylcy – szansą czy zagrożeniem dla starej cywilizacji, „Pedagogika Katolicka”, nr 12, s. 60–70.

Prensky M. 2001a. Digital natives, digital immigrants – A new way to look at ourselves and our kids, https://www.researchgate.net/publication/235316599_Digital_Natives_Digital_Immigrants_Part_1, dostęp: 15.03.2012.

Prensky M. 2001b. Digital natives, digital immigrants, part II: Do they really think differently?, <https://marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part2.pdf>; dostęp: 15.03.2012.

Prensky M. 2012. From digital natives to digital wisdom: Essays for 21st century learning, Corwin Press, London. <https://doi.org/10.4135/9781483387765>

Puentedura R.R. 2006. Transformation, technology, and education in the state of Maine, http://www.hippasus.com/rrpweblog/archives/2006_11.html, dostęp: 03.05.2020.

Puentedura R.R. 2013. SAMR: Moving from enhancement to transformation, <http://www.hippasus.com/rrpweblog/archives/000095.html>, dostęp: 03.05.2020.

Robertson D.S. 1998. The new renaissance: Computer and the next level of civilization, Oxford University Press, New York.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19,

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19.

Schleicher A. 2020. Edukacja zaburzona, edukacja odbudowana, <https://www.szkolazklasa.org.pl/edukacja-zaburzona-edukacja-odbudowana/?fbclid=IwAR3I9w5omqhsFg3f58x58hdyfo9BNi-FNHhdtYACJIBuvB1BvdG1aM4Yku>, dostęp: 27.04.2020.

Small G., Vorgan G. 2011. iMózg. Jak przetrwać technologiczną przemianę współczesnej umysłowości, tłum. Sy Borg, Vesper, Poznań.

Spitzer M. 2013. Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozumu siebie i swoje dzieci, tłum. A. Lipiński, Wydawnictwo Dobra Literatura, Warszawa.

Spitzer M. 2016. Cyberchoroby. Jak cyfrowe życie rujnuje nasze zdrowie, tłum. M. Guzowska, Wydawnictwo Dobra Literatura, Warszawa.

Tapscott D. 2009. Grown up digital: How the net generation is changing your world, McGraw Hill, New York.

Toffler A. 2007. Szok przyszłości, tłum. W. Osiatyński, E. Ryszka, E. Woydyłło-Osiatyńska, Wydawnictwo Kurpisz, Przeźmierowo.

Aleksandra Tłuściak-Deliowska   Poczucie własnej skuteczności nauczyciela w kontekście problemu przemocy rówieśniczej wśród uczniów

Anderson R., Greene M., Loewen P. 1988. Relationships among teachers' and students' thinking skills, sense of efficacy, and student achievement, "A lberta Journal of Educational Research", nr 34, s. 148-165.

Ashton P.T., Webb R.B. 1986. Making a difference: Teachers' sense of efficacy and student achievement, Longman, New York.

Bandura A. 1977. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change, "Psychological Review", nr 84 (2), s. 191-215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>

Bandura A. 1986. Social foundations of thought and action. A social cognitive theory, Prentice-Hall, New York.

Bandura A. 1994. Self-efficacy, [w:] Encyclopedia of human behavior, red. V.S. Ramachandran, Academic Press, New York, s. 71-81.

Bandura A. 1997. Self-efficacy: The exercise of control, W.H. Freeman and Company, New York.

Bauman S., Del Rio A. 2004. Preservice teachers' responses to bullying scenarios: Comparing physical, verbal, and relational bullying, "Journal of Educational Psychology", nr 98, s. 219-231. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.98.1.219>

Blain-Arcaro C., Smith J.D., Cunningham C.E., Vaillancourt T., Rimas H. 2012. Contextual attributes of indirect bullying situations that influence teachers' decisions to intervene, "Journal of School Violence", nr 11 (3), s. 226-245. <https://doi.org/10.1080/15388220.2012.682003>

Boulton M.J. 1997. Teacher's views on bullying: definitions, attitudes and ability to cope, "British Journal of Educational Psychology", nr 67(2), s. 223-233. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8279.1997.tb01239.x>

- Boulton M.J., Hardcastle K., Down J., Fowles J., Simmonds J.A. 2014. A comparison of preservice teachers' responses to cyber versus traditional bullying scenarios: Similarities and differences and implications for practice, "Journal of Teacher Education", nr 65, s. 145-155.
<https://doi.org/10.1177/0022487113511496>
- Bradshaw C.P., Sawyer A.L., O'Brennan L.M. 2007. Bullying and peer victimization at school: Perceptual differences between students and school staff, "School Psychology Review", nr 36, s. 361-382. <https://doi.org/10.1080/02796015.2007.12087929>
- Byers D., Caltabiano N., Caltabiano M. 2011. Teachers' attitudes toward overt and covert bullying, and perceived efficacy to intervene, "Australian Journal of Teacher Education", nr 36 (11), s. 105-119.
<https://doi.org/10.14221/ajte.2011v36n11.1>
- Chwalisz K., Altmaier E.M., Russell D.W. 1992. Causal attributions, self-efficacy cognitions, and coping with stress, "Journal of Social and Clinical Psychology", nr 11, s. 377-400.
<https://doi.org/10.1521/jscp.1992.11.4.377>
- Collier K.L., Bos H.M.W., Sandfort T.G.M. 2015. Understanding teachers' responses to enactments of sexual and gender stigma at school, "Teaching and Teacher Education", nr 48, s. 34-43.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2015.02.002>
- Dedousis-Wallace A., Shute R., Varlow M., Murrphy R., Kidman, T. 2013. Predictors of teacher intervention in indirect bullying at school and outcome of a professional development presentation for teachers, "Educational Psychology", nr 34, s. 862-875.
<https://doi.org/10.1080/01443410.2013.785385>
- De Wet C. 2007. Educator's perceptions on bullying prevention strategies, "South African Journal of Education", nr 27, s. 91-208.
- Duong J., Bradshaw C.P. 2013. Using the extended parallel process model to examine teachers' likelihood of intervening in bullying, "Journal of School Health", nr 83 (6), s. 422-429.
<https://doi.org/10.1111/josh.12046>
- Fischer S.M., Bilz L. 2019. Teachers' self-efficacy in bullying interventions and their probability of intervention, "Psychology in the Schools", nr 56 (5), s. 751-764. <https://doi.org/10.1002/pits.22229>
- Friedman I.A., Farber B.A. 1992. Professional self-concept as a predictor of teacher burnout, "Journal of Educational Research", nr 86, s. 28-35. <https://doi.org/10.1080/00220671.1992.9941824>
- Giza-Poleszczuk A., Komendant-Brodowska A., Baczek-Dombi A. 2011. Przemoc w szkole. Raport z badań. Maj 2011, Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Gregus S.J., Hernandez R.J., Pastrana, F.A., Craig J.T., McQuillin S.D., Cavell T. 2017. Teacher self-efficacy and intentions to use antibullying practices as predictors of children's peer victimization, "School Psychology Review", nr 46 (3), s. 304-319. <https://doi.org/10.17105/SPR-2017-0060.V46-3>
- Guskey T.R. 1988. Teacher efficacy, self-concept, and attitudes toward the implementation of instructional innovation, "Teaching and Teacher Education", nr 4, s. 63-69.
[https://doi.org/10.1016/0742-051X\(88\)90025-X](https://doi.org/10.1016/0742-051X(88)90025-X)
- Guskey T.R., Passaro P.D. 1994. Teacher efficacy: A study of construct dimensions, "American Educational Research Journal", nr 31, s. 627-643. <https://doi.org/10.3102/00028312031003627>

- Konarzewski K. 2008. Sztuka nauczania. Szkoła, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kulawska E. 2017. Poczucie własnej skuteczności nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, "Forum Pedagogiczne", nr 2, s. 237-251. <https://doi.org/10.21697/fp.2017.2.17>
- Merrin G.J., Espelage D.L., Hong J.S. 2018. Applying the social-ecological framework to understand the associations of bullying perpetration among high school students: A multilevel analysis, "Psychology of Violence", nr 8, s. 43-56. <https://doi.org/10.1037/vio0000084>
- Midgley C., Feldlaufer H., Eccles J. 1989. Change in teacher efficacy and student self- and task-related beliefs in mathematics during the transition to junior high school, "Journal of Educational Psychology", nr 81, s. 247-258. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.81.2.247>
- Mishna F., Scarcello I., Pepler D., Weiner J. 2005. Teachers' understanding of bullying, "Canadian Journal of Education", nr 28 (4), s. 718-738. <https://doi.org/10.2307/4126452>
- Muijs D., Reynolds D. 2002. Teacher beliefs and behaviors: What matters, "Journal of Classroom Interaction", nr 37, s. 3-15.
- Nowakowska A.K. 2004. Zachowania nauczycieli wobec agresji w szkole i ich przyczyny, [w:] Agresja w szkole. Spojrzenie wieloaspektowe, red. A. Rejzner, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP, Warszawa, s. 163-165.
- Oldenburg B., van Duijn M., Sentse M., Huitsing G., van der Ploeg R., Salmivalli C., Veenstra R. 2015. Teacher characteristics and peer victimization in elementary schools: A classroom-level perspective, "Journal of Abnormal Child Psychology", nr 43, s. 33-44. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9847-4>
- Roland E., Galloway D. 2004. Professional cultures in schools with high and low rates of bullying "School Effectiveness and School Improvement", nr 15, s. 241-260. <https://doi.org/10.1080/09243450512331383202>
- Rose J.S., Medway F.J. 1981. Measurement of teachers' beliefs in their control over student outcome, "Journal of Educational Research", nr 74, s. 185-190. <https://doi.org/10.1080/00220671.1981.10885308>
- Ross J.A. 1992. Teacher efficacy and the effect of coaching on student achievement, "Canadian Journal of Education", nr 17, s. 51-65. <https://doi.org/10.2307/1495395>
- Rotter J.B. 1966. Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement, "Psychological Monographs", nr 80, s. 1-28. <https://doi.org/10.1037/h0092976>
- Saarento S., Boulton A.J., Salmivalli C. 2015. Reducing bullying and victimization: Student and classroom-level mechanisms of change, "Journal of Abnormal Child Psychology", nr 43, s. 61-76. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9841-x>
- Saarento S., Garandeau C.F., Salmivalli C. 2015 Classroom- and school-level contributions to bullying and victimization: A review, "Journal of Community and Applied Social Psychology", nr 25, s. 204-218. <https://doi.org/10.1002/casp.2207>
- Saarento S., Kärnä A., Hodges E.V.E., Salmivalli C. 2013. Students-, classroom-, and schoollevel risk factors for victimization, "Journal of School Psychology", nr 51, s. 421-434. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2013.02.002>

- Scholz U., Gutiérrez doña B., Sud S., Schwarzer R. 2002. Is general self-efficacy a universal construct? Psychometric findings from 25 countries, "European Journal of Psychological Assessment", nr 18, s. 242-251. <https://doi.org/10.1027//1015-5759.18.3.242>
- Serdiouk M., Rodkin P., Madill R., Logis H., Gest S. 2015. Rejection and victimization among elementary school children: The buffering role of classroom-level predictors, "Journal of Abnormal Child Psychology", nr 43, s. 5-17. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9826-9>
- Skaalvik E.M., Skaalvik S. 2007. Dimensions of teacher self-efficacy and relations with strain factors, perceived collective teacher efficacy, and teacher burnout, "Journal of Educational Psychology", nr 99 (3), s. 611-625. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.99.3.611>
- Sorokosz I. 2008. Nauczyciel wobec agresji uczniowskiej w ocenie studentów kierunków pedagogicznych i nauczycieli, "Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa", nr 1, s. 40-47.
- Spurk D., Abele A.E. 2014. Synchronous and time-lagged effects between occupational self-efficacy and objective and subjective career success: Findings from a four-wave and 9-year longitudinal study, "Journal of Vocational Behavior", nr 84, s. 119-132. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2013.12.002>
- Tłuściak-Deliowska A. 2015. Nauczyciel a przemoc rówieśnicza wśród uczniów, "Ruch Pedagogiczny", nr 3, s. 155-171.
- Tłuściak-Deliowska A. 2017. Dręczenie szkolne. Społeczno-pedagogiczna analiza zjawiska, Wydawnictwo APS, Warszawa.
- Tłuściak-Deliowska A. 2018. Przyszli nauczyciele wobec hipotetycznych epizodów przemocy rówieśniczej wśród uczniów, "Studia Edukacyjne", nr 49, s. 231-256. <https://doi.org/10.14746/se.2018.49.14>
- Tschannen-Moran M., Woolfolk Hoy A. 2001. Teacher efficacy: Capturing an elusive construct, "Teaching and Teacher Education", nr 17, s. 783-805. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(01\)00036-1](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(01)00036-1)
- Tschannen-Moran M., Woolfolk Hoy A. 2007. The differential antecedents of self-efficacy beliefs of novice and experienced teachers, "Teaching and Teacher Education", nr 23, s. 944-956. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2006.05.003>
- Veenstra R., Lindenberg S., Huitsing G., Sainio M., Salmivalli C. 2014. The role of teachers in bullying: The relation between antibullying attitudes, efficacy, and efforts to reduce bullying, "Journal of Educational Psychology", nr 106, s. 1135-1143. <https://doi.org/10.1037/a0036110>
- Williford A., Depaolis K.J. 2016. Predictors of cyberbullying intervention among elementary school staff: The moderating effect of staffstatus, "Psychology in the Schools", nr 53, s. 1032-1044. <https://doi.org/10.1002/pits.21973>
- Woolfolk A.E., Rosoff B., Hoy W.K. 1990. Teachers' sense of efficacy and their beliefs about managing students, "Teacher and Teacher Education", nr 6, s. 137-148. [https://doi.org/10.1016/0742-051X\(90\)90031-Y](https://doi.org/10.1016/0742-051X(90)90031-Y)
- Wójcik M., Hełka A., Kozak B., Wośko A., Błońska M. 2016. Postrzeganie przez nauczycieli problemu przemocy rówieśniczej i jej przeciwdziałania w środowisku szkolnym, "Czasopismo Psychologiczne", nr 22 (2), s. 323-332.

Yoon J.S. 2004. Predicting teacher interventions in bullying situations, "Education and Treatment of Children", nr 27, s. 37-45.

Yoon J.S., Bauman S. 2014. Teachers: A critical but overlooked component of bullying prevention and intervention, "Theory Into Practice", nr 53 (4), s. 308-314.
<https://doi.org/10.1080/00405841.2014.947226>

Yoon J.S., Kerber K. 2003. Bullying: Elementary teachers' attitudes and intervention strategies, "Research in Education", nr 69, s. 27-35. <https://doi.org/10.7227/RIE.69.3>

Zee M., Koomen H.M.Y. 2016. Teacher self-efficacy and its effects on classroom processes, student academic adjustment, and teacher well-being: A synthesis of 40 years of research, "Review of Educational Research", nr 86 (4), s. 981-1015. <https://doi.org/10.3102/0034654315626801>

Aleksandra Szyller   **Podręcznik w edukacji wczesnoszkolnej – wsparcie czy ograniczenie?**

Drost M. 2000. Konkurencyjność podręczników w kształceniu wczesnoszkolnym, [w:] Kształcenie wczesnoszkolne na przełomie tysiącleci, red. W. Puślecki, PAN Komitet Nauk Pedagogicznych, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „ADAM”, Warszawa, s. 293–306.

Dylak S. 2014. Uwzględnić uprzednią wiedzę uczniów, [w:] Przyrodnicze rozumowanie najmłodszych, czyli jak uczyć inaczej, red. S. Dylak, Fort – Art., Rzeszów, s. 17–24.

Freire P. 2000. „Bankowa” koncepcja edukacji jako narzędzie opresji, [w:] Edukacja i wyzwolenie, red. K. Blusz, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków, s. 66–78.

Garbula-Orzechowska J. 2009. Perspektywa konstruktywistyczna w dydaktyce, [w:] Paradygmaty współczesnej dydaktyki, red. L. Hurło, D. Klus-Stańska, M. Łojko, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków, s. 179–189.

Głoskowska-Sołdatow M. 2013. Konstruktywizm poznawczy i społeczny jako podstawa teoretyczna nabywania kompetencji kluczowych, [w:] Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów w procesie edukacji wczesnoszkolnej, red. J. Uszyńska-Jarmoc, B. Dudel, M. Głoskowska-Sodatow, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków, s. 27–40.

Kamberelis G., Dimitriadis G. 2009. Wywiady zogniskowane. Strategiczne artykulacje pedagogiki, polityki i badań, [w:] Metody badań jakościowych, t. 2, red. N. Denzin, Y. Lincoln, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 351–390.

Klus-Stańska D. 2000a. Konstruowanie wiedzy w szkole, Wydawnictwo UWM, Olsztyn.

Klus-Stańska D. 2000b. Po co nam wiedza potoczna w szkole?, [w:] Pedagogika w pokoju nauczycielskim, red. K. Kruszewski, WSIP, Warszawa, s. 134–154.

Klus-Stańska D. 2004. „Prawo dziecka do myślenia”, wykład wygłoszony na konferencji „Edukacja elementarna – ciągłość czy zmiana” w Warszawie, 31.05.2004.

- Klus-Stańska D. 2009. Dyskursy pedagogiki wczesnoszkolnej, [w:] Pedagogika wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania, red. D. Klus-Stańska, M. Szczepska-Pustkowska, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa, s. 25–78.
- Klus-Stańska D. 2010. Dydaktyka wobec chaosu pojęć i zdarzeń, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa.
- Klus-Stańska D. 2018. Paradygmaty dydaktyki. Myśleć teorią o praktyce, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Klus-Stańska D., Kruk J. 2009. Tworzenie warunków dla rozwojowej zmiany poznawczej i konstruowania wiedzy przez dziecko, [w:] Pedagogika wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania, red. D. Klus-Stańska, M. Szczepska-Pustkowska, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa, s. 457–504.
- Lewartowska-Zychowicz M. 2009. Nauczyciel (wczesnej edukacji) w relacjach wolności i przymusu, [w:] Pedagogika wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania, red. D. Klus-Stańska, M. Szczepska-Pustkowska, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa, s. 158–184.
- Phillips D.C. 2014. Encyclopedia of educational theory and philosophy, Sage Publications, Los Angeles, London–New Delhi–Singapore–Washington. <https://doi.org/10.4135/9781483346229>
- Piaget J. 1977. Dokąd zmierza edukacja, tłum. M. Domańska, PWN, Warszawa.
- Prauzner T. 2018. Konstrukttywizm w procesie wielostronnego kształcenia jako odpowiedź na aktualne problemy edukacji, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa.
- Skibiński A. 2019. „Nie możesz człowieka nauczyć niczego, możesz mu tylko pomóc odnaleźć to w sobie” – credo Galileusza i poznawczy konstrukttywizm dydaktyczny, [w:] Edukacyjne konteksty konstrukttywizmu, red. J. Moroz, O. Szwabkowski, J. Świrko, Katedra Wydawnictwo Naukowe, Gdańsk, s. 143–159.
- Szyller A. 2018. Ewaluacja podręczników do edukacji wczesnoszkolnej. Perspektywa dzieci, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Wiśniewska-Kin M. 2013. Dominacja a wyzwolenie. Wczesnoszkolny dyskurs podręcznikowy i dziecięcy, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź. <https://doi.org/10.18778/7525-794-6>
- Zalewska E. 2008. Obraz świata w podręcznikach do klas I–III a twórcze postawy uczniów, [w:] Gdyby Einstein współcześnie chodził do szkoły: dziecko i twórczość w pedagogice wczesnoszkolnej, red. E. Szatan, D. Bronk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Zalewska E. 2009. Programy kształcenia i podręczniki szkolne w edukacji początkowej jako „wybór z kultury”, [w:] Pedagogika wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania, red. D. Klus-Stańska, M. Szczepska-Pustkowska, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa, s. 77–89.
- Zalewska E. 2013. Obraz świata w podręcznikach szkolnych do klas początkowych, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Zbróg Z. 2005. Wybrane założenia podstawy programowej a praktyka szkolna, [w:] Uczeń we współczesnej szkole. Problemy reformy edukacji wczesnoszkolnej, red. Z. Ratajek, Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce, s. 85–93.

Joanna Dobkowska   **Drogowskaz na dydaktycznych ścieżkach czy ścisły kodeks? Zmiany w zapisach dotyczących kształcenia językowego w podstawach programowych edukacji wczesnoszkolnej jako źródło niepewności w pracy nauczyciela**

Awramiuk E. 2006. Lingwistyczne podstawy początkowej nauki czytania i pisania po polsku, Trans Humana, Białystok.

Bakuła K. 2014. Świadomość językowa – świadomość dydaktyczna, [w:] Język a edukacja 3. Świadomość językowa, red. J. Nocoń, A. Tabisz, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 37–52.

Bartmiński J. 2008. Nauka o języku w podstawie programowej, [w:] Podstawa programowa z komentarzami, t. 2: Język polski w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum, MEN, s. 60–62.

Bartmiński J. 2014. Czym w podstawie programowej jest świadomość językowa?, „Polonistyka”, nr 1, s. 9–13.

Dziamska D., Małycka M., Wróblewska M., Woźniak J. 2017. Komentarz do podstawy programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej, [w:] Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z komentarzem, MEN, s. 48–54.

Gajda S. 2014. Ku świadomości językowej, [w:] Język a edukacja 3. Świadomość językowa, red. J. Nocoń, A. Tabisz, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 15–24.

Gruszczyk-Kolczyńska E. 2008. Komentarz do podstawy programowej edukacji wczesnoszkolnej, [w:] Podstawa programowa z komentarzami, t. 1: Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna, MEN, s. 60–68.

Jaworowska A. 2014. Kwestionariusz wypalenia zawodowego Massimo Santinello. Polska normalizacja, Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Warszawa.

Konarzewski K. 2004. Reforma oświaty. Podstawa programowa i warunki kształcenia, ISP Warszawa.

Kowalikowa J. 2014. Świadomość językowa w aspekcie edukacyjnym przekładana na działania dydaktyczne, [w:] Język a edukacja 3. Świadomość językowa, red. J. Nocoń, A. Tabisz, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 25–36.

Leek J. 2015. Ewolucja podstaw programowych kształcenia ogólnego w Polsce. Ku zmianie edukacyjnej, [w:] Wybrane problemy nauczania i wychowania. Z doświadczeń okresu transformacji, red. M. Kamińska, Oficyna Wydawnicza Szkoły Wyższej im. Pawła, Włodkowica NOVUM, Płock, s. 23–35. <https://doi.org/10.16926/p.2014.23.04>

Legutko M. 1999. Reforma Podstaw Programowych, <http://nauczyciel.wspinet.pl/serwisy/reforma/arch/ref071.htm>, dostęp: 31.01.2021.

Marciniak Z. 2008. O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego, [w:] Podstawa programowa z komentarzami, t. 1: Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna, MEN, s. 7–16.

Nocoń J. 2014. Świadomość językowa w podręcznikach szkolnych (teoria i praktyka), [w:] Język a edukacja 3. Świadomość językowa, red. J. Nocoń, A. Tabisz, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 160–174.

Nocoń J. 2015. Kształcenie świadomości językowej w gimnazjum – lekcje gramatyki, „Edukacja”, nr 1 (132), s. 81–96.

Ornstein A.C., Hunkins F.P. 1998. Program szkolny. Założenia, zasady, problematyka, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z komentarzem, 2017, MEN.

Podstawa programowa z komentarzami, t. 1: Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna, 2008, MEN.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego, Dz.U. 1999 nr 14 poz. 129.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz.U. 2009 nr 4 poz. 17.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników, Dz.U. 2009 nr 89 poz. 730.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz.U. 2017 poz. 356.

Santinello M. 2008. LBQ Link Burnout Questionnaire. Manuale, Giunti O.S. Organizzazioni Speciali, Firenze.

Schaufeli W.B., Maslach C., Marek T. 2018. Professional burnout. Recent developments in theory and research, Routledge, London. <https://doi.org/10.1201/9780203741825>

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. 1991 nr 95 poz. 425.

Uwagi Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich w sprawie projektu rozporządzenia określającego podstawę programową wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, 2008, [w:] Podstawa programowa z komentarzami, t. 1: Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna, MEN, s. 70–72.

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>; dostęp: 24.04.2021.

Zalecenie rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Tekst mający znaczenie dla EOG) (2018/C 189/01), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN); dostęp: 11.12.2020.

Kamila Wichrowska, Paulina Marchlik   **Nauczyciel języka obcego a kształcenie zdalne dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym**

Brzezińska A. I., Bątkowski M., Kaczmarska D., Włodarczyk A., Zamęcka N. 2011. O roli zabawy w przygotowaniu dziecka do dorosłego życia, "Wychowanie w Przedszkolu", nr 10, s. 5-13.

Edelenbos P., Johnstone R., Kubanek A. 2006. Languages for the children of Europe: Published research, good practice and main principles, European Commission.

Guri-Rosenblit S. 2005. 'Distance education' and 'e-learning': Not the same thing, "Higher Education", vol. 49 (4), s. 467-493. <https://doi.org/10.1007/s10734-004-0040-0>

Harasim L. 2000. Shift happens: online education as a new paradigm in learning, "Internet and Higher Education", vol. 3 (1-2), s. 41-61. [https://doi.org/10.1016/S1096-7516\(00\)00032-4](https://doi.org/10.1016/S1096-7516(00)00032-4)

Konecki K. 2000. Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Kubiak M.J. 2000. Szkoła, Internet, Intranet. Wirtualna edukacja, Wydawnictwo Mikom, Warszawa.

Łobocki M. 2002. Metody i techniki badań pedagogicznych, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.

Marchlik P., Wichrowska K., Zubala E. 2021. The use of ICT by ESL teachers working with young learners during the early COVID-19 pandemic in Poland. "Education and Information Technologies", s. 1-25, online first. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10556-6>

Moore M., Kearsley G. 2012. Distance education: A systems view of online learning, Cengage Learning, Wadsworth.

Poe M., Stassen M. 2002. Teaching and learning online: Communication, community and assessment: A handbook for UMass Faculty, University of Massachusetts, Amherst.

Przybyła W., Ratalewska M. 2012. Poradnik dla projektujących kursy e-learningowe, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji Państwowego Instytutu Badawczego, Radom.

Ptaszek G., Bigaj M., Dębski M., Pyżalski J., Stunża G.D. 2020. Zdalna edukacja - gdzie byliśmy, dokąd idziemy? Wstępne wyniki badania naukowego "Zdalne nauczanie a adaptacja do warunków społecznych w czasie epidemii koronawirusa", Warszawa.

Pyżalski J. 2020. Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele, EduAkcja, Warszawa.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r., poz. 356).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. 2020 poz. 410).

Schaffer H.R. 2006. Psychologia dziecka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Schleicher A. 2020. How can teachers and school systems respond to the COVID-19 pandemic? Some lessons from TALIS, <https://oecdutoday.com/how-teachers-school-systems-respond-coronavirus-talis/> dostęp: 23.03.2020.

Shin J.K., Crandall J. 2013. Teaching young learners English, Cengage Learning, Mason.

Stempień J.R., Rostocki W.A. 2013. Wywiady eksperckie i wywiady delfickie w socjologii - możliwości i konsekwencje wykorzystania. Przykłady doświadczeń badawczych, "Przegląd Socjologiczny", nr 62, s. 87-100.

Sun A., Chen X. 2016. Online education and its effective practice: A research review, "Journal of Information Technology Education: Research", vol. 15, s. 157-190. <https://doi.org/10.28945/3502>

Szpotowicz M. 2011. Lekcja języka obcego w nauczaniu wczesnoszkolnym, "Języki Obce w Szkole", nr 1, s. 4-11.

Szpotowicz M., Szulc-Kurpaska M. 2009. Teaching English to young learners, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Wieszczczyńska E. 2009. Psychorozwojowe uwarunkowania wczesnej edukacji językowej, [w:] Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Zarys teorii i praktyki, red. D. Sikora-Banasik, CODN, Warszawa, s. 40-50.

Żytko M. 2020. Zdalna edukacja w czasach pandemii. Dydaktyka czy relacja?, "Meritum. Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny", nr 58 (3), s. 2-6.

Barbara Kwiatkowska-Tybulewicz, Wioletta Kiełbicka   **Inspirujący niepokój i radosna niepewność: pedagogika teatru w przestrzeni szkoły**

Bauman Z. 2009. Sztuka życia, Wydawnictwo Literackie, Kraków.

Boal A. 2014. Gry dla aktorów i nieaktorów, tłum. M. Świerkocki, Wydawnictwo Cyklady, Drama Way Fundacja Edukacji i Kultury, Warszawa.

Boal A. 2019. Theatre of the Oppressed, Pluto Press, London. <https://doi.org/10.4324/9780429355363-26>

Czarnota-Misztal J., Szpak M. 2018. Pedagogika teatru. Kierunki, refleksje, perspektywy, Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego, Warszawa 2018.

Freire P. 2000. Pedagogy of the Oppressed, Continuum, New York.

Krajewska A. 2003. Niepewność, "Przestrzenie Teorii", nr 2, s. 5-17. <https://doi.org/10.14746/pt.2003.2.1>

Przyborowska B. 2006. Przyszłość kształcenia w kulturze wysokiej tolerancji niepewności, "Rocznik Andragogiczny", s. 21-27.

Skutnik J. 2005. Spotkanie dziecka ze sztuką nową, [w:] Edukacja artystyczna wobec przemian w kulturze, t. 1, red. W. Limont, K. Nielek-Zawadzka, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków, s. 195-212.

Wojnar I. 1964. Estetyka i wychowanie, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

Żardecki W. 2012. Teatr w refleksji i praktyce pedagogicznej. Ku pedagogice teatru, Wydawnictwo UMCS, Lublin.

Iga Kazimierczyk **Moi uczniowie nudzą si ę w szkole. Co wiedzą i sądzą o tym nauczyciele**

Auerbuch G. 2009. Phenomenological investigation of occupational boredom, and the transformational impact of structured gratitude practice, niepublikowana praca doktorska, Institute of Transpersonal Psychology.

Barbalet J.M. 1999. Boredom and social meaning, "British Journal of Sociology", nr 50 (6), s. 631-646. <https://doi.org/10.1080/000713199358572>

Breidenstein G. 2007. The meaning of boredom in school lessons. Participant observation in the seventh and eighth form, "Ethnography and Education", vol. 1, nr 1, s. 93-108. <https://doi.org/10.1080/17457820601159133>

Damrad Frye R., Laird J.D. 1989. The experience of boredom: the role of the self - perception of attention, "Journal of Personality and Social Psychology", nr 57 (2), s. 315-320. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.2.315>

Daschmann E.C., Goetz T., Stupinsky R. 2011. Testing the predictors of boredom at school: Development and validation of the precursors to boredom scales, "British Journal of Educational Psychology", nr 81, s. 421-440. <https://doi.org/10.1348/000709910X526038>

Farrell E. 1988. Giving voice to high school students: pressure and boredom, ya know what I'msayin'?, "American Educational Research Journal", vol. 25, nr 4, s. 489-502. <https://doi.org/10.3102/00028312025004489>

Fisher C.D. 2013. Boredom at work: A neglected concept, "Human Relations", nr 46 (3), s. 395-417. <https://doi.org/10.1177/001872679304600305>

Goetz T., Frenzel A.C., Hall N.C., Nett U.E., Perkon R., Lipnievich A.A. 2018. Types of boredom: An experience sampling approach, "Motivation and Emotion Journal", nr 38, s. 401-419. <https://doi.org/10.1007/s11031-013-9385-y>

Goetzl F.R. 1975. Boredom - root of discontent and aggression, Grizzly Peak Press, Berkeley, California.

Hillard V.E. 1988. Boredom and the pedagogy of responsibility. Paper presented at the Annual Meeting of the Central States Speech Association, Washington, D.C.

Kwaśnica R. 2004. Wprowadzenie do myślenia o nauczycielu, [w:] Pedagogika. Podręcznik akademicki, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 291-323.

Larson R.W., Richards M.H. 1991. Boredom in the middle school years: blaming school versus blaming students, "American Journal of Education", vol. 99, nr 4, s. 418-443. <https://doi.org/10.1086/443992>

Mann S., Cadman R. 2014. Does being bored make us more creative?, "Creativity Research Journal", nr 26 (2), s. 165-173. <https://doi.org/10.1080/10400419.2014.901073>

Mikulas W.L., Vodanovich S.J. 1993. The essence of boredom, "Psychological Record", nr 43 (1), s. 3-12.

Moore G.E. 1987. Down with boredom!, "Vocational Education Journal" 1987, nr 62 (5), s. 38-39.

Nett U.E., Goetz T., Daniels L.M. 2010. What to do when feeling bored? Students' strategies for coping with boredom, "Learning Individual Differences", nr 20, s. 626-638.

<https://doi.org/10.1016/j.lindif.2010.09.004>

Perkun R., Elliot A.J., Maier M.A. 2006. Achievement goals and discrete achievement emotions: a theoretical model and prospective test, "Journal of Educational Psychology", nr 98 (3), s. 583-597.

<https://doi.org/10.1037/0022-0663.98.3.583>

Stańczyk P. 2012. Nuda w szkole - między alienacją a emancypacją, "Teraźniejszość, Człowiek, Edukacja", nr 3 (59), s. 35-56.

Strong R., Silver H., Perini M., Tuculescu G. 2003. Boredom and its opposite, "Educational Leadership", nr 61 (1), s. 24-29.